

Paavin kuolema ja journalismin pyhät arvot

Paavi Johannes Paavali II:n kuolema huhtikuussa 2005 oli hämmäntävää seurattavaa arvoliberaaliksi itsensä mieltävälle maalliselle länsimaiselle medialle, kuten Helsingin Sanomille. Paaviuutisia seurannut Helsingin Sanomien lukija jäi kysymään, miten on mahdollista, että paavi-ilmio, joka on lehden linjan mukaan niin suuressa määrin länsimaisen arvoliberaalin yhteiskuntaihanteen vastainen, saattoi herättää miljoonissa ja taas miljoonissa ihmisissä niin suuria myönteisiä tunteita kuin ne, mistä lehti raportoi.¹

Helsingin Sanomien ulkomaantoimituksen esimiehen Kari Huhdan sanoin: ”Tilanteessa on jotakin sellaista, jota ei maallisissa länsimaissa yleensä esiinny” (HS 3.4.2005). Huhdan sanat kiteyttävät jotakin siitä problematiikasta, jonka paavin kuolema Helsingin Sanomissa nosti esille. Kyse on uskonnon ja journalismin kohtaamisen vaikeudesta.

Yksi keskeinen paaviuutisoinnin kysymys liittyi siihen, miten arvoliberaalin, protestanttisen kulttuurin kontekstissa toimivan journalistin pitäisi käsitellä arvokonservatiivista paavia, joka Huhdan termein on aiemmin nostattanut useammin ”ärtymistä kuin sympatiaa” (HS 3.4.2005). Toisin sanoen miten käsitellä syvälle luotaavasti ilmiötä, joka poikkeaa monin tavoin lehden ja sitä ympäröivän yhteiskunnan edustamasta arvomaailmasta? Miten kohdata uskonto, joka edustaa täällä toiseutta, mutta joka kuitenkin on maailmanlaajuisesti merkittävä? Samalla tulisi kunnioittaa sekä sananvapautta että uskonnonvapautta.

Seurasin kirjoittelua paavin elämän viime hetkistä hänen hautajaisiinsa asti, eli viikon jaksolta 2.4.–9.4.2005. Etsin teksteistä vastausta kysymyksiin, miten Helsingin Sanomat merkityksellisesti paavin kuoleman ja miten se tulkitsti uskonnollisen johtajan ympärille syntynyttä kuolemanspektaakkelia.

Juttuja kertyi tuolta ajalta yhteensä 37. Näistä kolme oli etusivun uutisia. Lukuun mahtui yksi pääkirjoitus, viisi yksipalstaista uutista ja kolme talon ulkopuolisen asiantuntijan kirjoittamaa artikkelia. Osa uutisista perustui kansainvälisten uutistoimistojen materiaaleihin.

Kerronnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna Helsingin Sanomien paavikirjoittelun voidaan katsoa muodostuneen kolmesta erilaisesta journalistisesta strategiasta, jotka tosin käytännössä rihmoittuivat toisiinsa. Samassa lehtijutussa saatettiin käyttää eri kerronnan keinoja limittäin. Kutsun näitä kerronnan strategioita tapahtumajournalistisiksi, elämysjournalistisiksi ja taustoitujournalistisiksi lähestymistavoiksi².

Mitä paavin kuolemassa tapahtuu?

Helsingin Sanomien, kuten minkä tahansa uutisjournalismia edustavan instituution, perustehtävänä on kertoa ja kuvata lukijoille mitä tapahtuu, näin myös paavin kuolemaa käsiteltäessä. Tapahtumajournalismiksi kutsuttuun kategoriaan kuuluvat aineistossani esimerkiksi jutut, joissa lehti raportoi paavin terveydentilan heikkenemisestä lääketieteellisestä näkökulmasta tai joissa se kertoi, miten paavi-instituutio valmistautui johtajansa kuolemaan tai miten paavin hautajaisia Vatikaanissa vietettiin. Tapahtumajournalismi muodosti paavin kuoleman uutisoinnin perusrungon. Kyse oli journalismin timeen liittyvästä tiedonvälitystehtävän hoitamisesta.

Tapahtumajournalismi ei kuitenkaan ollut paavikirjoittelun mielenkiintoisinta antia, koska sen avulla lehti ei kyennyt vastaamaan kysymykseen, mitä paavin kuolema merkitsi. Vastatakseen tähän lehden oli kiinnitettävä huomio siihen, miltä paavin kuolema tuntui. Lisäksi sen oli yritettävä antaa tulkinta siitä, mitä katolisen kirkon johtajan kuolema merkitsi ensinnä katoliselle kirkolle itselleen, mutta myös muulle uskonnolliselle ja maalliselle maailmalle. Olihan paavi Johannes Paavali II paitsi Kristuksen sijainen maanpäällä – katolisen kirkon opin mukaan – myös Vatikaani-nimisen kirkkovaltion päämies.

Paavin kuoleman merkitystä pohtiessaan Helsingin Sanomat hyödynsi ensisijaisesti kahta journalistista strategiaa – elämys- ja taustoitujournalistista kerrontaa. Lehden toimintatapaa voi kuvata eräänlaiseksi kahden kärjen malliksi. Toisaalta Helsingin Sanomat pyrki antamaan äänen niille, joita paavin poismeno kosketti: se raportoi paavin kuoleman herättämistä tuoreista tunnoista. Toisaalta lehti etäännytti kirjoittelun journalistien ja asiantuntijoiden väliseksi keskusteluksi, jossa ilmiötä arvioitiin analyttisesti.

Miltä paavin kuolema tuntuu?

Helsingin Sanomissa paavin kuolemaa surivat ennen kaikkea Roomaan tulleet pyhiinvaeltajat. Surun näyttämöksi tuli Vatikaanin Pietarinkirkon aukio, jonne väkijoukko tungeksi. Toinen merkittävästi palstatilaa saanut surijajoukko oli Puolassa. Lehti kertoo surevien puolalaisten tunnoista Pilvikki Kausen jutussa ”Maansuru valtasi paavin kotimaan Puolan”:

Tulimme tukemaan pyhää isää hänen viimeisillä hetkillään. Hän on ollut meille kuin isä, eikä vain meille, vaan kaikille puolalaisille sekä muille ihmisille uskontoon katsomatta, nuoret kertoivat tunnekuohusta värisevin äänin. [–] ”Kukaan ei voi täyttää hänen jättämänsä aukkoa. Tekee kipeää, kun mietimme, mikä meitä sen jälkeen yhdistää”, mustiin pukeutuneet kra-kovalaiset Agata ja Marek Gackowski huokasivat. (HS 3.4.2005.)

Helsingin Sanomat osallistui elämysjournalistisella kirjoittelullaan globaalin mediasurun tuottamiseen³. Puolalaisten mediasurusta lehti nosti esille ennen kaikkea ajatuksen paavi Johannes Paavali II:sta puolalaisten yhdistäjänä ja kommunismin vastustajana. Lehti kuvaili useassa jutussa myös Roomassa koettua mediasurua. Kuolemaa edeltävänä päivänä Helsingin Sanomat kertoi Pietarinkirkon aukion tunnelmista näin:

Tuhannet valvoivat ja odottivat Vatikaanissa Pietarinkirkon aukiolla mahdollisia tietoja paavi Johannes Paavali II:n terveydentilasta. Aukion tapahtumia seurasivat silmien lailla kaksi Vatikaanin ikkunaa, joista loistivat vielä myöhään yölläkin valot. Rukouksessa kerrottiin, kuinka Jeesus muutti veden viiniksi. (HS 2.4.2005.)

Jutun oli kirjoittanut ulkomaantoimittaja Petteri Tuohinen ja se oli otsikoitu: ”Paavin viesti on ollut universaali”. Kirjoitusta varten oli haastateltu myös aukiolle kokoontuneita ihmisiä, jotka tilittivät suhdettaan paaviin. Roomalainen Antonio Malerba tunsu, kuinka ”paavi oli rukouksissa läsnä” (HS 2.4.2005). Myös intialainen hindu Sandra Bappanad ilmoitti pitävänsä paavia idolinaan:

”Paavin viesti on ollut universaali ja se on koskettanut meitä kaikkia. Uskonnollisesti minulla ei [ole] mitään ongelmia (katolilaisen) paavin kanssa. Me kuuntelemme häntä.” (HS 2.4.2005.)

Näin lehti halusi tuoda esille paavin roolin paitsi katolilaisten ”sielujen paimenena” (HS 2.4.2005) myös laajemmin eri uskontokuntien edustajien kunnioittamana esikuvana. Italialainen Pietarinkirkon aukiolle saapunut Maria Totaro tiivistä paavin kuoleman jälkeen tunteensa seuraavasti:

”Hän ei ollut tärkeä yksin Italialle, vaan koko maailmalle. Hän oli meidän sielumme.” (HS 5.4.2005.)

Paavin kuoleman herättämien tunteiden elämysjournalistisessa uutisoinnissa Helsingin Sanomat alleviivasi paavin emotionaalista merkitystä ja yksilöjä yhteisöön liittävää voimaa. Yksittäisten ihmisten henkilökohtaisissa puheenvuoroissa oleelliseksi eivät nousseet paavin kannanotot erilaisiin eettisiin tai opillisiin kysymyksiin, vaan hänen olemuksensa isällisenä hahmona ja esikuvana, joka herätti luottamusta ja loi jatkuvuutta. Vastaavia esimerkkejä mediasurua kanavoivista ja kuolevaa hahmoa ihanteellistavista tunteen-

purkauksista on löydettävissä myös prinsessa Dianan ja Ruotsin ulkoministerin Anna Lindhin kuoleman uutisoinnista⁴.

Journalistisena ratkaisuna runsaan tilan antaminen paavin kuolemaan liittyneille – Michel Maffesolin (1995) termien ilmaistuna – *affektiivisille tartunnoille* oli Helsingin Sanomien kaltaiselle, laatumedianaan itseään pitävälle instituutiolle, monella tapaa mielenkiintoinen. Tapahtumien ja tiedon välittäjän repertuaari laajeni tunteiden välittämiseen ja siten emotionaalisen julkisen tilan rakentamiseen.⁵

HS 2.4.2005

Emotionaalisesti ladattu julkinen tila taas tarjosi uskonnollisen johtajan kuolemalle laajemman samaistumis- ja kosketuspinnan. Henkilökohtaiselle tasolle tuotuun suruun saattoivat samastua myös ne lukijat, joille paavi henkilönä tai uskonnollisena johtajana ei ollut erityisen merkityksellinen. Toisaalta elämysjournalismi toi uskonnon harjoittamisen ja uskonnollisen puheen maalliseen mediaan tavalla, jota ei voi pitää varsinkaan suomalaisessa valtavirtamediassa kovin tyyppillisenä.

Oman ulottuvuutensa paavin kuolemaan liittyvään mediaspektaakkeleihin toivat eri maiden johtajien lähettämät suruvalittelut. Helsingin Sanomat uutisoi myötätunnon osoituksia niin Yhdysvaltojen presidentiltä Georg W. Bushilta, Saksan liittokanslerilta Gerhard Schröderiltä, Kuuban presidentiltä Fidel Castrolta kuin rocktähti Bonoltakin. Paavin kuoleman saama huomio kansainväliseltä poliittiselta ja kulttuurieliitiltä vahvasti käsitystä Johannes Paavali II:n globaalista merkityksestä. Samalla se toimi yhtenä juonteenä hänen kuolemaansa liittyvän mediaspektaakkelin oikeuttamisen strategiassa.⁶

Mitä paavin kuolema merkitsee?

Kolmas paavin kuoleman uutisointiin liittyvä journalistinen juonne oli pohtia paavi Johannes Paavali II:n merkitystä niin hengellisenä kuin poliittisenakin johtajana. Taustoittavassa paavikirjoittelussa lehti pyrki vastaamaan kysymykseen, millainen johtaja paavi Johannes Paavali II oli. Tähän näkökulmaan kietoutui myös spekulatio paavin seuraajasta. Paavia analysoivissa lehti-jutuissa kerronta ei rakentunut ensisijaisesti silminnäkökertomuksien tai -todistusten varaan, vaan pyrkimyksenä oli tarkastella paavi Johannes Paavalia sekä historiallisena henkilönä Karol Wojtylana että poliittisena, taloudellisenä ja hengellisenä vaikuttajana.

Helsingin Sanomien artikkeli ”Abortin ja kommunismin vastustaja” piirsi kuvaa Johannes Paavali II:sta ensisijaisesti merkittävänä yhteiskunnallisena vaikuttajana, ”joka korosti puheenvuoroissaan kristillisen uskon lisäksi ihmisoikeuksien kunnioittamista, oikeutta työhön, totalitarismin vastustamista ja rauhaa” (HS 3.4.2004). Hänet taustoitettiin puolalaiseksi toisinajattelijaksi, joka ennen kirkollisia tehtäviään harrasti teatteria, vastusti kommunismia ja suunnitteli yliopistouraa.

Samassa, ulkomaantoimittaja Johanna Mannilan kirjoittamassa jutussa Helsingin Sanomat linjasi Johannes Paavali II:n arvokonservatiiviksi:

Konservatiivisia arvoja kannattanut paavi onnistui säilyttämään myös roomalaiskatolisen kirkon moraaliopit lähes muuttumattomana, vaikka paineet muutoksiin olivat suuret. Johannes Paavali II vastusti naispappeuden ohella ehkäisyvälineiden käyttöä, aborttia, homoseksuaalisuutta sekä papiston selibaatista luopumista. (HS 3.4.2005.)

Helsingin Sanomat syvensi pääkirjoituksessa analyysiaan paavista:

Johannes Paavali oli joissain suhteissa avoimempi ja vapaamielisempi kuin kukaan edeltäjistään. Hän oli jo 1960-luvulla pappina mukana Rooman kirkkoa mullistaneessa uudistustyössä. Hän ojensi kättä uskontokuntien rajojen ylitse. Hän tunnusti kirkkonsa laiminlyönnit ja synnit juutalaisia ja juutalaisuutta kohtaan. Toisissa, varsinkin perhettä ja seksuaalisuutta koskevissa opillisissa kysymyksissä hän pysyi päinvastoin jäykän vanhoillisenä. (HS 4.4.2005.)

Kirjoituksen lopussa lehti vielä selvästi otti kantaa paaviin omista arvo- lähtökohdistaan:

Noissa kysymyksissä hän ajoi kirkkonsa umpikujaan, jossa sen on ennemmin tai myöhemmin pakko löytää ulospääsy. Ehkäisyn kieltäminen on jo itsessään arveluttava oppi, josta on kaikkea muuta kuin inhimillisiä seurauksia. Laajeneva aids-epidemia on tehnyt siitä lopullisesti julmaa mielettömyyttä, koska aidsin torjunta ei ilman kondomien sallimista voi mitenkään onnistua. Jos Rooman kirkko osaisi olla nyt viisas valitessaan uuden paavin, Johannes Paavalin seuraaja mitätöisi jo pian tämän osan hänen muutoin mahtavasta elämäntyöstään. (HS 4.4.2005.)

Helsingin Sanomien taustoittavaa kirjoittelua vahvistivat ja syvensivät oleellisesti asiantuntija-artikkelit, joiden kirjoittajina olivat Marcin Król, historian dekaani ja Erasmus-oppituolin haltija Varsovan yliopistosta, Leonardo Boff, vapautuksen teologi, jonka Vatikaani määräsi ”tottelevaiseen hiljaisuuteen” vuonna 1985 sekä Jyri Komulainen, Helsingin teologisen tiedekunnan dosentti.

Królin näkökulma nousi katolisen kirkon sisältä ja oli Johannes Paavali II:n kauteen hyvin suopeasti suhtautuva. Kirjoitus oli otsikoitu ”Johannes Paavali, suuri uudistaja”, ja siinä kritikoitiin muun muassa käsitystä paavista ”konservatiivina” (HS 8.4.2005). Hyvin toisenlaisen näkökulman katolisen kirkon sisältä tarjosi Leonardo Boffin kirjoitus ”Johannes Paavali, suuri vanhoillinen”. Boffin kirjoituksessa edesmenneen paavin valtakausi näyttäytyi katolisen kirkon sisällä konservatiivisten arvojen ja kirkkokurin palauttamisen aikana (HS 9.4.2005).

Edellisten todellisuustulkintojen välimaastoon asettui suomalaisen teologin ja dogmatiikan tutkijan Jyri Komulaisen yliö. Komulaisen kirjoitus oli otsikoitu ”Uusi paavi voi uudistaa kirkkoa vain varoen” (HS 9.4.2005), ja myös siinä pureuduttiin paavi Johannes Paavali II:n elämäntyöhön konservatiivi–liberaali-ulottuvuudella sekä kirkon sisältä että sen ulkopuolelta katsoen. Komulainen näki paavin paradoksaalisena hahmona, joka ”asetti tavoitteekseen voittaa takaisin Euroopan sielun”, mutta joka ehdottomuudellaan ”vieraannuttikin individualistisia eurooppalaisia”. Komulaisen tarjoama tulkinta lukijoille oli, että paavin oli mahdollista olla edistysmielinen korkeintaan kirkon uskon kehyksissä, ei kuitenkaan Komulaisen mielestä sanan varsinaisessa merkityksessä. Vieraskynä-palstan lopuksi Komulainen muistutti lehden lukijoita katolisen kirkko-instituution omalakisesta luonteesta, kun hän pohtii sitä, kenen ehdoilla uudistuksia kirkossa tehdään. Komulainen totesi: ”Uudistusohjelmaa tuskin silti laaditaan suuren eurooppalaisen yleisön toivomuslistoihin perustuen” (HS 9.4.2005).

Eri näkökulmista kirjoitetut asiantuntija-artikkelit tarjosivat Helsingin Sanomille mahdollisuuden laajentaa debattia paaviudesta lehden oman asiantuntemuksen ulkopuolelle. Joskin ratkaisu noudatti varsin perinteistä journalistista mallia: valitaan kaksi ilmiön sisältä päin tuntevaa mutta vastakkaisesti sitä tulkitsevaa henkilöä esittämään näkökulmansa kiistanalaisesta ilmiöstä, ja kolmannen – tässä Komulaisen – kirjoituksen tehtävänä on tutkia ilmiötä ”ulkopuolisen asiantuntijan” silmin. Monipuolisen tiedonvälityksen, jopa sananvapauden toteutumista ajatellen eri näkökulmista kirjoitettujen tekstien esilläoloa voidaan silti pitää onnistuneena journalistisena ratkaisuna. Kuuluuhan hyvään journalistiseen tapaan pyrkiä tarjoamaan lukijoille mahdollisuus vastaanottaa tietoja ja mielipiteitä, jotka ovat toisistaan poikkeavia ja jopa keskenään ristiriitaisia.

Pyhä, pyhempi, sananvapaus

Helsingin Sanomien oma taustoittava paavikirjoittelu tiivistyi sen pohdintaan, millaista valtaa katolisen kirkon johtajalla oli ja miten hän sitä käytti. Lehti kysyy ulkomaantoimituksen esimiehensä suulla paljastavasti, kuinka paljon valtaa hengellisillä johtajilla *vielä*⁷ on (HS 3.4.2005). Kyse oli siis lehden mukaan vallasta, joka on *edelleen* olemassa, vaikka sen olisi voinut ajatella kuuluneen jo menneisyyteen.

Kokonaisuutena toimituksen ja lehden pääkirjoitusinstituution tarjoama näkökulma paavi-ilmiöön oli varsin yhdenmukainen. Siinä huomioitiin paavi

Johannes Paavali II:n ansiot poliittisena johtajana, kommunismin vastustajana ja maailman rauhan puolustaja, mutta kritikoitiin paavin käsityksiä perheestä ja seksuaalietiikasta. Lehti nosti omissa puheenvuoroissaan esille paavin hengellisen johtajuuden, mutta sen syvällisemmän tarkastelun lehti jätti ulkopuolisten asiantuntijoiden varaan.

Vallan vahtikoiran roolissa lehti arvioi paavia ja tämän kannanottoja kriittisesti. Tässä kirjoittelussa vastakkain asettuivat paavin, eli virallisen katolisen kirkon edustajan, ääni ja arvoliberaalin länsimaisen kulttuurin vaalimat ihanteet: tasa-arvoisuus, suvaitsevaisuus, moniarvoisuus, yksilön vapaus, demokratia ja edistys.⁸ Paavin valta näyttäytyi näiden ihanteiden valossa tarkasteltuna syrjivänä, suvaitsemattomana, totalitaristisena, diktatorisena ja vanhoillisenä. Kysymyksessä oli kahden arvomaailman, maallisen ja uskonnollisen – tässä katolisen – välinen törmäys.

Tätä törmäystä lehti pyrki pehmentämään harjoittamallaan elämysjournalismilla. Se ei kuitenkaan purkanut jännitettä, vaan pikemminkin syvensi sitä. Elämysjournalistinen ja taustoittava kirjoittelu eivät kommunikoineet keskenään. Koska tämä vuoropuhelu puuttui, lehdessä ei rakentunut analyytistä siltaa ilmiön speaktaakkeliluonteen ja sen syvällisemmän uskonnollisen ja kulttuurisen merkityksen välille. Katolilaisuutta olisi voinut myös suhteuttaa lukijakunnalle tutumman uskonnollisen todellisuuden, eli protestanttisuuden, näkökulmasta. Se olisi ollut perusteltua. Onhan protestanttisella ajatteluperinteellä suomalaisessa yhteiskunnassa syvälle ulottuvat juurensa.

Viestinnän tutkijat ovat korostaneet journalismin luonnetta todellisuutta uusintavana ja ylläpitävänä toimintana (esim. Carey 1990). Tässä ajattelumallissa journalistit eivät siten niinkään heijasta maailmaa objektiivisena todellisuutena. Sen sijaan he jatkuvasti muokkaavat tekemillään valinnoilla käsitystä tästä todellisuudesta. Näin länsimaista arvoliberaalia ajattelumallia korostava journalismi tukee ja ylläpitää länsimaista arvoliberaalia yhteiskuntaihannetta. Toisin sanoen Helsingin Sanomien paavikirjoittelu tuki lehden arvoliberaalia eetosta. Arvoliberaalin eetoksen ja ilmiön speaktaakkeliluonteen välille syntyi jännite, jota lehti ei kyennyt analysoimaan tai purkamaan. Tulkitsen ulkomaantoimituksen esimiehen Kari Huhdan hämmennyksen kummunneen juuri tästä ristiriidasta.

Myös arvoliberaalilla länsimaisella valtavirtamedialla, kuten Helsingin Sanomilla, on siten omat *pyhät arvonsa*⁹. Niitä se suojelee, ja niitä vastaan se peilaa erilaisia uskonnollisia ja kulttuurisia ilmiöitä. Mitä lähempänä uskonto on sen omia arvoja ja lähtökohtia, sitä suopeammin se siihen suhtautuu. Logiikka toimii myös toisinpäin. Mitä kauempana ilmiö – ääriesimerkkinä vaikkapa talebanien edustama uskonnollisuus – on länsimaisen arvoliberaalin valtavirtamedian arvoista, sitä torjuvammin media siihen suhtautuu.

Länsimaisen journalismin pyhien arvojen ytimen muodostaa sananvapaus. Sananvapaudelle luonteenomaista on se, että se ei asetu lähtökohtaisesti minikään muun kuin oman itseisarvonsa palvelijaksi. Jotta länsimaisen journalismin pyhää ihannetta – sananvapautta – voitaisiin siis mahdollisimman täydesti toteuttaa ja jotta sen avulla voitaisiin mahdollisimman vapaasti ja pidäkkeettömästi muodostaa käsitystä maailmasta, olisi journalismin kyettävä tunnistamaan omien ihanteittensa lähtökohdat. Ei siis riitä, että uskonnollisia ilmiöitä tarkastellaan lehden omassa journalistisessa kulttuurissa vain sen omista arvolähtökohdista.

Tarvittaessa lehden olisi uskallettava puntaroida myös sitä, onko sen oma eetos sananvapauden perimmäistä toteutumista edistävä vai sitä rajoittava. Muuten on vaarana, että lehden eetos kääntyy sitä itseään vastaan ja estää ymmärtämistä ja ilmaisun vapautta. Uhka on ilmeinen silloin, kun tarkastelun kohteena on uskonnollinen toiseus, kuten länsimaisen arvoliberaalin journalismin pyhien arvojen vastainen ja ”jäykän vanhoillinen” paavi.

FT Johanna Sumiala-Seppänen työskentelee Suomen Akatemian tutkijatohtorina Jyväskylän ja Helsingin yliopistoissa. Hänen väitöskirjansa käsitteli uskonnon, median ja kulttuurin vuorovaikutusta nyky-yhteiskunnassa.

Viitteet

- 1 Helsingin Sanomien eetoksesta ks. esim. Erkko & Nortamo 1994.
- 2 Jaottelua voidaan pitää journalismin tutkimuksessa varsin klassisena. Sen juuret juontavat aina Aristoteleen runousoppiin asti. Jaottelussa tapahtumajournalistista kerrota vastaa eepinen, elämysjournalistista lyyrinen ja taustoitusjournalistista didaktinen kerronta. Aristoteles. suom. Pentti Saarikoski 1967. Erilaisten kerronnanstrategioiden käytöstä journalismin tutkimuksessa ks. esim. Nordström 1996.
- 3 Mediatapahtuman synnyttämää mielenliikutusta voidaan kutsua tässä yhteydessä mediasuruksi. Sillä viitataan tapahtuman mediaseuraamisen synnyttämiin kollektiivisesti koettuihin tunteiden purkauksiin. Mediasurun kokeminen ei siten edellytä henkilökohtaista suhdetta surun kohteeseen, vaan se ankkuroituu pikemminkin surevien suruun. Tämä ilmiö oli havaittavissa niin prinsessa Dianan kuin Ruotsin pääministerin Anna Lindhinkin kuoleman yhteydessä. (ks. Turnock 2000; Valtonen 1998; Sumiala-Seppänen & Stocchetti 2005)
- 4 Vrt. Watson 1997; Sumiala-Seppänen & Stocchetti 2005.
- 5 Emotionaalisen julkisen tilan käsitteestä ks. esim. Lunt & Stenner 2005.
- 6 vrt. Debord 2005/1968; Baudrillard 1987.
- 7 Kursivointi JSS.

- 8 Käytän termiä virallinen kirkko, koska myös katolisen kirkon sisällä käydään jatkuvaa kiistaa siitä, miten kirkon tulisi pyhää tulkita. Aiheesta enemmän ks. Liimataisen artikkeli toisaalla tässä julkaisussa.
- 9 Käytän käsitettä pyhä sosiologi Émile Durkheimin 1995/1912 mukaan. Durkheimille ne arvot ja ihanteet, jotka ovat kunkin yhteisön keskiössä, ovat sen pyhiä arvoja. Durkheimiläisessä uskontososiologisessa ajattelussa pyhän vastakohtana ei ole paha, vaan maallinen. Oleellista Durkheimin ajattelussa on, että toista ei ole ilman toista, mutta niitä ei voi myöskään sekoittaa keskenään. Jotta pyhä ja maallinen eivät sekoituisi keskenään, pyhää on suojeltava maallisen haitalliselta vaikutukselta. Tässä ajattelukehyksessä myös institutionaalinen uskonto voi näyttäytyä maallisena, kun sitä tarkastellaan arvoliberaalin journalismin pyhien ihanteitten valossa. Sumiala-Seppänen 2005, 11–14.

Lähteet

- Aristoteles. Runousoppi. Suom. Pentti Saarikoski 1967. Helsinki: Otava.
- Baudrillard, Jean (1987) Ekstaasi ja rivoisuus. Helsinki: Gaudemus.
- Carey, James (1990) Communication as Culture. Essays on Media and Society. Boston: Unwin Hyman.
- Dayan, Daniel & Katz, Elihu (1992) Media Events. The Live Broadcasting of History. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Debord, Guy (2005 /1968) Speaktaakkelin yhteiskunta. Helsinki: Summa.
- Durkheim, Émile (1995/1912) The Elementary Forms of Religious Life. New York: The Free Press.
- Erkko, Aatos & Nortamo, Simopekka (1994) Onko nuorsuomalaisuus yhä ajankohtainen aate? Teoksessa Teuvo Mällinen (toim.). Nuoren Suomen ytimessä. Näkökulmia nuorsuomalaisuuteen ja Nuori Suomi -albumiin. Oulu: Pohjoinen.
- Lunt, Peter & Stenner, Paul (2005) The Jerry Springer Show as an Emotional Public Sphere. Media, Culture and Society. vol. 27:1/2005.
- Maffesoli, Michel (1995). Maailman mieli. Yhteisöllisen tyylin muodoista. Helsinki: Gaudemus.
- Nordström, Gert Z. (1996) Tidningssidans dramaturgi. Nordicom Information vol. 18:1/1996.
- Sumiala-Seppänen, Johanna (2005) Pyhä media. Jyväskylä: Atena.
- Sumiala-Seppänen, Johanna & Stocchetti, Matteo (2005) Mediated Sacralization and the Construction of Postmodern Communio Sanctorum: The Case of the Swedish Foreign Minister Anna Lindh. Material Religion. The Journal of Objects, Art and Belief. vol. 1:2/2005.
- Turnock, R. (2000) Interpreting Diana. Television Audiences and the Death of a Princess. London: British Film Institute.
- Valtonen, Sanna (1998) Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Anu Kantola, Inka Moring ja Esa Väliaverronen (toim.). Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Watson, C. W. (1997) "Born a Lady, became a Princess, Died a Saint": The Reaction to the Death of Diana, Princess of Wales. Anthropology Today vol. 13:6/1997.

